

თავი 5

წესები და კანონი

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის მაღალი საფეხურისათვის

რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?
თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე

5.1 და 5.2 რაში სჭირდება საზოგადოებას წესები?

წესები წარმოადგენს პრობლემის გადაჭრის საშუალებებს
მოსწავლეები ქმნიან ინსტიტუციურ ჩარჩოს

5.3 რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ თავიანთ გადაწყვეტილებებს და მსჯელობენ მათზე

5.4 კონფერენცია

საზოგადოების წევრები თანხმდებიან წესების სისტემაზე

თავი 5 წესები და კანონი რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

„წესები წარმოადგენს საშუალებებს“ – ინსტიტუციის ცნებისადმი კონსტრუქტივისტული მიდგომა

ეს ლოზუნგი მოცემულ თავში განხილული ძირითადი დებულებების შეჯამებას წარმოადგენს. წესები, კანონები, კონსტიტუციები, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მთელი ეს ჩამონათვალი ერთიანდება ინსტიტუციის ცნების ქვეშ. მოცემულ სახელმძღვანელოში ინსტიტუციები განხილულია, როგორც პროდუქტი – ხალხმა შექმნა ეს ინსტიტუციები, რათა ისინი გარკვეულ მიზანს ემსახურონ. ამ თვალსაზრისით, „წესები – ან, ზოგადად, ინსტიტუციები – წარმოადგენს საშუალებებს.“

ინსტიტუციები არის საშუალებები, რომლებიც შემდეგ მიზნებს ემსახურება:

- აგვარებს საზოგადოებაში წამოჭრილ სერიოზულ პრობლემებს;
- ანეიტრალებს კონფლიქტის პოტენციურ წყაროებს, სტაბილური და უსაფრთხო გარემოს შექმნით;
- ძალაუფლების გადანაწილებით, აგვარებს ურთიერთობას საზოგადოების იმ ჯგუფებს შორის, რომელთაც განსხვავებული ინტერესები ამოძრავებთ; ამრიგად, იცავს სუსტებს, ან შეიძლება ექსკლუზიური ძალაუფლება მიანიჭოს გარკვეულ ჯგუფს, ან ინდივიდუალურ პირს.

აქედან გამომდინარე, იმისათვის, რათა გავიგოთ, თუ რას წარმოადგენს ინსტიტუციები, პირველ რიგში საჭიროა გავიგოთ, რა მიზნები და ინტერესები ამოძრავებდათ მათ შემოქმედებს. ინსტიტუციები წარმოადგენს რთულ სისტემებს, რომლის მიზანიც რთული პრობლემების მოგვარებაა. მათ წარმოშობას განაპირობებს მოლაპარაკებების ან კონფლიქტების, რევოლუციების ან რეფორმების პროცესები. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ინსტიტუციების ჩამოყალიბება ხდება კოლექტიური სწავლის პროცესის შედეგად, რომელიც თავისთავად პროცედურული წესების ფარგლებში ხორციელდება, რადგან კონსტიტუციის ჩამოყალიბება დიდ სიფრთხილესა და მაღალ პასუხისმგებლობას მოითხოვს.

მოსწავლეები ეცნობიან ინსტიტუციის ცნებას, საკუთარი ინსტიტუციის ჩამოყალიბების საშუალებით

სწორედ ეს ძირითადი ხედვა – ინსტიტუციური სტრუქტურის განვითარების კონსტრუქტივისტული განზომილება – უდევს საფუძვლად მოცემულ თავში განხილულ ძირითად ამოცანას. მოსწავლეები პოლიტიკური პრობლემის წინაშე დგანან და მათ ამოცანას წარმოადგენს ამ პრობლემის გადასაჭრელად საჭირო წესების სტრუქტურის შექმნა. ამრიგად, ისინი ეცნობიან იმ სირთულეებს, რომელსაც მსგავსი ინსტიტუციების შემქმნელები აწყდებიან. მათ შესაძლებლობა ექნებათ მეტი დაკვირვებით განიხილონ საკუთარი ქვეყნის კონსტიტუცია და კანონები, ისევე როგორც ადამიანის უფლებები და ყურადღება გაამახვილონ ამ ინსტიტუციათა დანიშნულებაზე და არა ცალკეულ კანონსა და დადგენილებაზე.

მე-5 თავის მოცემული ვარიანტი წარმოადგენს მე-4 თავის გაგრძელებას, მაგრამ იგი შესაძლოა დამოუკიდებლად, ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი თავის სახითაც მიეწოდოს მოსწავლეებს (ამასთან დაკავშირებით დეტალური მითითებები იხილეთ ქვევით). ორივე შემთხვევაში ამოცანა და შესწავლის საგანი ერთი და იგივეა. პრობლემა, რომელიც მოსწავლეების წინაშე დგას არის ის, თუ როგორ უნდა მართოს მეთევზეთა საზოგადოებამ საერთო რესურსები – თევზის მარაგი ტბაში – ეფექტურად და მდგრადი განვითარების პრინციპით (იხ. მდგრადი განვითარების მიზნების მოდელი, მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2). გადასაჭრელია, სულ მცირე, შემდეგი ოთხი პრობლემა:

1. როგორ უნდა აირიდონ თავიდან მეთევზეებმა ჭარბი რაოდენობით თევზჭერა და, აქედან გამომდინარე, თევზის მარაგის განადგურება?
2. როგორ მიაღწიონ მეთევზეებმა მაქსიმალურ მწარმოებლურობას?
3. როგორ უნდა განახორციელონ მათ შემოსავლის სამართლიანი გადანაწილება?
4. როგორ უნდა უზრუნველყონ მეთევზეებმა ამ მიზნების განხორციელება არა მარტო მოცემულ მომენტში, არამედ სამომავლოდაც?

მოსწავლეებს ესმით, რაში მდგომარეობს ამ პრობლემათა გადაჭრის პრინციპი. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.4 გვანდის მდგრადი განვითარებისთვის საჭირო, თევზჭერის მოცულობის ოპტიმალურ მონაცემს (42 ტონა). მეთევზეებს სჭირდებათ წესების სტრუქტურა, რომელიც, მათი ქცევის კონტროლის საუძველზე, ამ მიზნების განხორციელებას უზრუნველყოფს. მოსწავლეთა ამოცანას წარმოადგენს ამ სტრუქტურის შექმნა. ზოგადად, მათ შეუძლიათ არჩევანი გააკეთონ „სახელმწიფოსა“ ან „შეთანხმებაზე“. ამ არჩევანთაგან ორივეს გააჩნია თავისი დადებითი და უარყოფითი ელემენტები (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 5.2). ამ ორივე არჩევანთაგან თითოეული რიგ შემთხვევაში წარმატების გარანტიას, რიგ შემთხვევაში მარცხის მომტანი.¹⁴ მოსწავლეთა მიერ გაკეთებული არჩევანი წარმატებული იქნება თუ არა, ამას პრაქტიკა გვიჩვენებს, რაც გულისხმობს თევზჭერის თამაშის რამდენიმე შემდგომი რაუნდის ჩატარებას (იხ. თავი 4), რომელიც ამ თავის დამატებითი სამუშაოს სახით არის მოცემული. აქედან გამომდინარე, შესაძლებელია, თავი 4–ისა და თავი 5–ის კომბინირება, რომლის განმავლობაშიც მოსწავლეები ინსტიტუციური სტრუქტურებისა და რესურსების ეფექტურად მართვის პრინციპებს ეცნობიან – რაც თავისთავად საინტერესო პროექტია, თუმცა დიდ დროს მოითხოვს.

რეალობის მოდელი

მე-4 თავის მსგავსად, მოცემული თავის განმავლობაში, სწავლის პროცესი თამაშის სახით ხორციელდება. მე-4 თავის ბოლო გაკვეთილზე, მოსწავლეებმა გამოთქვეს თავიანთი მოსაზრებები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ გადაჭრან ჭარბი თევზჭერის პრობლემა მდგრადი განვითარების მიზნების გამოყენებით (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2). მათ განიხილეს, თუ რომელი ინსტიტუციური სტრუქტურა მიესადაგება მოცემულ სიტუაციას (გაკვეთილი 4), თუმცა, მათ ეს საკითხი ძირფესვიანად არ განუხილავთ. მე-5 თავის მოცემული ვერსია არის თევზჭერის თამაშის გაგრძელება, მაგრამ აქ ყურადღება სხვა პრობლემაზეა გამახვილებული: რომელი წესები და კანონები იქნება მეთევზეთა საზოგადოებისთვის ყველაზე ეფექტური?

მე-5 თავში, პროექტის შექმნისა და მეთევზეთა საზოგადოებისთვის საჭირო ინსტიტუციურ სტრუქტურაზე შეთანხმების სიმულაცია ხორციელდება. მოსწავლეები ისევ ერთგვიან თამაშში, როგორც მეთევზეთა საზოგადოების წევრები, მაგრამ, ამჯერად, მათი ამოცანა განსხვავებულია. მათ უნდა შექმნან წესების სისტემა. ზოგადად, ნიმუშის საშუალებით საკითხის შესწავლა, ამსუბუქებს იმ სირთულეებს, რომელიც პრობლემის გადაჭრისთვის მნიშვნელოვანი ასპექტების კვლევას უკავშირდება. ეს თამაშიც სწორედ ამ მიზანს ემსახურება. მოთამაშეებს არ უხდებათ იმაზე ფიქრი, თუ როგორ ითევზაონ ან როგორ მოიპოვონ საზრდო, არ არსებობს გარე ფაქტორი, რომელიც მათ მოლაპარაკებას ხელს შეუშლის. თამაშის მიზანს წარმოადგენს წესების სისტემის შექმნა. სწორედ ისე, როგორც ეს რეალურ ცხოვრებაში ხდება, მოლაპარაკებები შეიძლება წარუმატებლად დასრულდეს – მოთამაშეებმა შეიძლება ვერ მიაღწიონ შეთანხმებას. ამ თვალსაზრისით, პოლიტიკური მოლაპარაკებისა და დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების წარმატების კრიტერიუმები ერთმანეთისაგან განსხვავდება. მოსწავლეებს საშუალება აქვთ ბევრი რამ ისწავლონ შეთანხმების მიღწევის მცდელობისას განცდილი მარცხის მაგალითზე.

¹⁴ იხ. ელინორ ოსტრომი, *Governing the Commons. The evolution of institutions for collective action*, Cambridge University Press, 1990.

მასწავლებლის როლი – თამაშის მენეჯერი და თავმჯდომარე

მოცემულ შემთხვევაში, მასწავლებელს, როგორც თამაშის მენეჯერს, კიდევ უფრო ნაკლები დატვირთვა აქვს თამაშში, მოსწავლეებისათვის მითითებების მიცემის თვალსაზრისით, ვიდრე მე-4 თავში. მისი ფუნქციაა მოსწავლეების მიერ დროის ეფექტური გამოყენება აკონტროლოს, რათა პროცესი სტრუქტურის ფარგლებში წარიმართოს. სხვა შემთხვევაში, ამგვარ თამაშს, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში, დატვირთვა არ ექნება. მასწავლებელმა არ უნდა მიუთითოს მოსწავლეებს, თუ რა არჩევანი გააკეთონ. გადაწყვეტილების მიღების პროცესი თავისუფლად მიმდინარეობს და, აქედან გამომდინარე, შედეგების გათვალისწინება შეუძლებელია. მოსწავლეებმა, შეიძლება, ვერ მიაღწიონ სტრუქტურის ჩარჩოზე შეთანხმებას, არსებული აზრთა სხვადასხვაობის გამო. ის, თუ რა უდევს საფუძვლად მოსწავლეების მიერ გაკეთებულ არჩევანს, არანაკლებ საინტერესოა, ვიდრე შედეგი.

როგორ მივაწოდოთ მოსწავლეებს თავი 5, დამოუკიდებელი, ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი თავის სახით.

მოცემული თავის სტრუქტურა არ არის განსხვავებული სხვა თავების სტრუქტურისაგან. შემდეგი ცვლილებების შეტანა საშუალებას მოგცემთ, მოსწავლეებს მოცემული თავი მიაწოდოთ მე-4 თავისგან დამოუკიდებლად, ოთხი გაკვეთილისგან შემდგარი თავის სახით:

- მოსწავლეები, მოცემულ თამაშში, მეთევზეთა საზოგადოების წევრებზე უფრო მეტად, მრჩველთა როლში გამოდიან. მრჩველები ქმნიან ოთხ ჯგუფს, რომელთაც წესების სისტემის პროექტის მომზადება, განხილვა და საბოლოოდ იმის თაობაზე შეთანხმება ევალებათ, თუ რომელი მოდელი შესთავაზონ საზოგადოებას.
- პირველი გაკვეთილი პრობლემის შესწავლას ეძღვნება. მოსწავლეებს გასაცნობად ეძლევათ მეთევზეთა კონფლიქტის შემთხვევა (მასალა მოსწავლეებისთვის 4.1 და მდგრადი განვითარების პრინციპები – მასალა მოსწავლეებისთვის 4.2 და 4.4). ამ შემთხვევაში, მოსწავლეებს არ უხდებათ მე-4 თავში მოცემული პრობლემის გადაჭრა, მათ მიზანს წარმოადგენს მიიღონ გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ რომელი წესები გაამხნევენ, გააკონტროლებს და თუნდაც აიძულებს მეთევზეთა საზოგადოებას ეფექტურად განახორციელონ თავიანთი საქმიანობა. მოსწავლეებმა ასევე უნდა გადაჭრან საკუთრების საკითხი.

ამ ცვლილებების გათვალისწინებით მოცემული თავი მოსწავლეებს შეიძლება მივაწოდოთ მე-4 თავისგან დამოუკიდებლად.

კომპეტენციების გამომუშავება: კავშირი სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან

რას გვიჩვენებს ეს ცხრილი

წინამდებარე სახელმძღვანელოს სათაური, *მონაწილეობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში*, გულისხმობს იმ კომპეტენციებს, რომელსაც აქტიური მოქალაქე უნდა ფლობდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. მოცემული მატრიცა გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში შესულ თავებს შორის სინერგიის ეფექტის პოტენციალს. მატრიცა გვიჩვენებს, რომელი კომპეტენციების განვითარება ხდება მეხუთე თავში (შეფერილი, ჰორიზონტალური მწკრივი ცხრილში). მუქი შტრიხებით შემოსაზღვრული ვერტიკალური სვეტი გვიჩვენებს პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებისა და მოქმედების კომპეტენციებს – მისი გამოყოფა ხდება, დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობასთან მჭიდრო კავშირის გამო. ჰორიზონტალური მწკრივები გვიჩვენებს სახელმძღვანელოში მოცემულ სხვა თავებთან კავშირს: რომელ კომპეტენციებს იძენს მოსწავლე, სახელმძღვანელოში მოცემულ ამ თავებში, რომელიც მათ მეხუთე თავში სჭირდებათ?

როგორ გამოვიყენოთ მატრიცა?

მასწავლებლებს მოცემული მატრიცის გამოყენება სხვადასხვა გზით შეუძლიათ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებს გაკვეთილის დასაგეგმად.

- ეს მატრიცა ეხმარება მასწავლებლებს, რომლებსაც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მცირე რაოდენობით გაკვეთილის ჩატარება უწევთ: მასწავლებელს საშუალება აქვს აარჩიოს ეს თავი და გამოტოვოს სხვა თავები, თუ მიიჩნევს, რომ მოსწავლეები გარკვეულწილად უკვე ფლობენ სხვა ძირითად კომპეტენციებს, მაგალითად მოცემულ თავში ასეთი კომპეტენციებია – პრობლემის ანალიზი, წესების ზემოქმედების შეფასება, პირადი პასუხისმგებლობის მნიშვნელობის კვლევა.
- მოცემული მატრიცა ეხმარება მასწავლებელს დარწმუნდეს სინერგიის ეფექტში, რომლის მეშვეობითაც მოსწავლეები ერთსა და იმავე კომპეტენციას განმეორებით იძენენ, ერთმანეთთან დაკავშირებულ სხვადასხვა კონტექსტში. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ირჩევს რამდენიმე თავს და კომბინირებულად აწვდის მათ მოსწავლეებს.

თავი	კომპეტენციის განვითარების განზომილებები			მიდგომები და ღირებულებები
	პოლიტიკური ანალიზი და შეფასება	მეთოდები და უნარები	პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება და მოქმედება	
5. წესები და კანონი	ინსტიტუციური სისტემათა და ქონების მართვის ძირითადი სტრუქტურა	გუნდური მუშაობა, დროის მენეჯმენტი შედარება არჩევანის გაკეთება	სოციალური კონტრაქტი ან შეთანხმება შესათავაზებელ წინადადებაზე	მნიშვნელოვანია: წესებისა და კანონების გამოყენება კონფლიქტის ცივილიზებულად მოგვარების პროცესში
4. კონფლიქტი	წესების არარსებობა შობს კონფლიქტს		ინტერესთა კონფლიქტის არაფორმალურ გარემოსთან გამკლავება	ურთიერთალიარება
2. პასუხისმგებლობა	სტიმულმა შესაძლოა ძლიერი გავლენა იქონიოს ჩვენს ქვეყანაზე		სტიმულმა შესაძლოა ძლიერი გავლენა იქონიოს ჩვენს ქვეყანაზე	ვაცნობიერებთ ჩვენი გადაწყვეტილების შედეგებს
8. თავისუფლება	თავისუფლება მოითხოვს წესების სისტემას სუსტთა დასაცავად	დებატები, საკუთარი არგუმენტის წამოყენება და დაცვა	თავისუფლება და მისი საზღვრები	ურთიერთალიარება
6. მთავრობა და პოლიტიკა	წესები და კანონები წარმოადგენენ		კომპრომისი, გამოცდა და შეცდომა	

	პრობლემათა გადაჭრისა და კონფლიქტის მოგვარების საშუალებებს		გადაწყვეტილების მიღების პროცესში	
--	--	--	-------------------------------------	--

თავი 5: წესები და კანონი – რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ? თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე

გაკვეთილის თემა	კომპეტენციის გამოქვეყნება/სწავლის მიზანი	მოსწავლის ამოცანა	მასალა და რესურსები	მეთოდი
გაკვეთილი 1 და 2 რამი სჭირდება საზოგადოებას წესები?	ანალიტიკური აზროვნება, სამუშაოს დაგეგმვა. პოლიტიკური პრობლემის იდენტიფიცირება. წესთა სისტემა საზოგადოების ინსტიტუციურ ხერხემალს წარმოადგენს. იერარქია და ქსელი – წესების ორი სისტემა; საზოგადოებრივი და კერძო საკუთრება.	მოსწავლეები ადგენენ წესების სისტემას თავიანთი საზოგადოებისთვის. მოსწავლეები ამზადებენ პრეზენტაციებს.	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.1, 5.2, 5.4. ფლიპჩარტები და მარკერები. თვალსაჩინოების დაფა ან მოსწავლეთათვის დასარიგებელი მასალა.	თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე. მუშაობა პროექტზე.
გაკვეთილი 3 რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?	ანალიტიკური აზროვნება: შედარება კრიტერიუმებზე დაყრდნობით. მსჯელობა: კრიტერიუმებისა და მიზნების შერჩევა. დამოკიდებულება და ღირებულებები: ურთიერთალიარება. ეფექტურობა, ძალაუფლების კონტროლი, წესების აღსრულება, განხორციელებადობა, სამართლიანობა.	მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და მსჯელობენ საკუთარ პროექტებზე. სამინაო დავალება: მოსწავლეები გადაწყვეტილებას იღებენ კონფერენციის ჩარჩოებსა და კონფერენციის გამართვის წესების პროექტზე.	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.3, 5.4. ფლიპჩარტები (ან მათი შემცველი დაფები).	პრეზენტაციები. დისკუსიები.
გაკვეთილი 4 კონფერენცია	გადაწყვეტილების მიღება. კომპრომისი, კონსენსუსის ფარგლები.	მოსწავლეები ცდილობენ მიიღონ ერთსულოვანი გადაწყვეტილება. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას.	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4-5.6.	კენჭისყრა. მასწავლებლის ლექცია და დისკუსია.

გაკვეთილი 1 და 2

რაში სჭირდება საზოგადოებას წესები?

წესები წარმოადგენს პრობლემის გადაწყვეტის საშუალებებს

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>	
კომპეტენციების დაუფლება	<p>მუშაობა პროექტზე (თანამშრომლობა, დროის რაციონალურად გამოყენება, სწავლა თვითონტროლის საფუძველზე, შედეგებზე ორიენტირება, პრობლემების გადაჭრა).</p> <p>ანალიტიკური აზროვნება: სამუშაოს დაგეგმვა. პოლიტიკური პრობლემის იდენტიფიცირება.</p>
სწავლის მიზანი	<p>წესები და კანონები ადამიანის ქცევის კონტროლის ეფექტური საშუალებები.</p> <p>წესების სისტემის არარსებობის შემთხვევაში საზოგადოება განწირულია მის წევრებს შორის არაკონტროლირებადი კონფლიქტის შედეგად დაშლისთვის.</p> <p>წესთა სისტემა საზოგადოების ინსტიტუციურ ხერხემალს წარმოადგენს.</p> <p>ძირითადი არჩევანი: იერარქია და ქსელი – წესების ორი სისტემა; საზოგადოებრივი და კერძო საკუთრება.</p>
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ადგენენ წესების სისტემას თავიანთი საზოგადოებისთვის.
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მოსწავლეებისთვის 5.1, 5.2, 5.4.</p> <p>ფლიპჩარტები და მარკერები. თვალსაჩინოების დაფა ან მოსწავლეთათვის დასარიგებელი მასალა.</p>
მეთოდი	თამაში გადაწყვეტილების მიღებაზე, მუშაობა პროექტზე.
დროის ბიუჯეტი (გაკვეთილი 1)	<p>1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ამოცანას. 20 წთ.</p> <p>2. მოსწავლეები ქმნიან ჯგუფებს და მუშაობენ თავიანთ პროექტზე. 20 წთ.</p>
დროის ბიუჯეტი (გაკვეთილი 2)	3. მოსწავლეები მუშაობენ თავიანთ პროექტზე. 40 წთ.

<p>ინფორმაცია</p> <p>თამაშის სიუჟეტი პრაქტიკული სწავლის პრინციპს ესადაგება: მოსწავლეების წინაშე დგას პრობლემა და მათ უნდა მიაკვლიონ გამოსავალს. მათ მიეწოდებათ ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რა სტადიაშია პროცესი და რა დროში უნდა განახორციელონ მათ დაკისრებული ამოცანის შესრულება, რის შემდეგაც ისინი დამოუკიდებლად მუშაობენ.</p> <p>მოსწავლეები კვლავ უბრუნდებიან საკუთარ როლს, როგორც მეთევზეთა საზოგადოების წევრები და მხოლოდ მე-4 გაკვეთილზე უწევთ ამ როლიდან გამოსვლა და მოვლენების ობიექტურად შეფასება. ამჯერად მოსწავლეები სხვა ამოცანის წინაშე დგანან. მათ აღარ უწევთ შეზღუდულ დროში მოქმედება, როგორც ამას ადგილი ჰქონდა თევზჭერის თამაშისას.</p> <p>მათ ახალ ამოცანას წარმოადგენს წესების სისტემის შექმნა. ამგვარ ამოცანას პოლიტიკური</p>
--

განზომილება გააჩნია: თამაშის მონაწილეებმა უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება, ვინაიდან წესების სისტემის გარეშე, საზოგადოება განწირულია. მოსწავლეები პრაქტიკულ გამოცდილებას იძენენ პოლიტიკაში. ტენდენციური გადაწყვეტილებების თავიდან ასარიდებლად, ყველა ჯგუფში უნდა შედიოდეს მეთევზეთა ყველა სოფლის თითო წარმომადგენელი, რათა გათვალისწინებულ იქნეს მათი განსხვავებული მოსაზრებები და გამოცდილება.

მასწავლებელი თამაშის მენეჯერის ფუნქციას ასრულებს. ჯგუფების მასალებზე პასუხისმგებელი პირები მიმართავენ მასწავლებელს, მათთვის საჭირო მასალის ასაღებად. მეორე გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი 5 წუთიან განცხადებას აკეთებს.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას, სადაც მოცემულია კონფერენციის ჩატარების წესები, რომელიც მე-4 გაკვეთილზე გაიმართება. კონფერენციის წინ პროცედურათა განმარტება, მე-4 გაკვეთილის უმტკივნეულოდ ჩატარებას განაპირობებს, და მოსწავლეებს საკმარისი დრო დარჩებათ საკუთარი გამოცდილების შესაჯამებლად, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი ელემენტია პრაქტიკული სწავლის პროცესში. თუ მოსწავლეებს უჩნდებათ კითხვები ან მოსაზრებები, ამ წესების გასაუმჯობესებლად, მათ ამის შესახებ განცხადებები უნდა გააკეთონ მე-2 გაკვეთილზე და მასწავლებელთან ერთად გადაწყვიტონ, როგორ მოაგვარონ ესა თუ ის საკითხი.

გაკვეთილი 1: აღწერა

1. მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს ამოცანას

მოსწავლეები მოკლე დროში, ბრენშტორმინგის მეთოდით, ჯგუფურად განიხილავენ თევზჭერის თამაშში მიღებულ საკუთარ გამოცდილებას

მასწავლებელი, გაკვეთილის დასაწყისშივე აიძულებს მოსწავლეებს, ჩაერთონ გაკვეთილის მსვლელობაში, სთხოვს რა მათ, გაიხსენონ თევზჭერის თამაშის დროს მიღებული გამოცდილება:

1. აღწერეთ პრობლემა, რომელსაც გადააწყდით თევზჭერის თამაშის დროს.

მოსალოდნელია, რომ მოსწავლეები შეეხებიან მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებასთან დაკავშირებულ პრობლემებს. იმისდა მიხედვით, თუ რა საკითხი იქნა განხილული და როგორ იქნა იგი აღქმული მოსწავლეების მიერ, ისინი ისაუბრებენ ამ მიზნების დარეგულირების სირთულეებზე და მათი ხანგრძლივი დროის მანძილზე განხორციელების ეფექტურობაზე. პასუხების მრავალფეროვნებაა მოსალოდნელი. მოსწავლეებმა შეიძლება ერთმანეთის მოსაზრებაზე კომენტარის გაკეთებაც მოისურვონ. ამ პროცესს მასწავლებელი თავმჯდომარეობს.

2. გამოთქვით თქვენი მოსაზრებები, პრობლემის გადაჭრის მცდელობისას თქვენს მიერ მიღებულ გამოცდილებასთან დაკავშირებით.

კითხვა მრავლისმომცველია: თამაშში მონაწილეთა მიზნები, მათი ერთმანეთთან ურთიერთობის სტრატეგიები, მათი მზადყოფნა და უნარი ითანამშრომლონ ერთმანეთთან, პრობლემის არსში ჩაწვდომის ხარისხი, საბოლოო რეზულტატი – პრობლემის მოგვარება ან ვერმოგვარება. საჭიროების შემთხვევაში, მასწავლებელი ცდილობს, დააკონკრეტოს ეს მრავლისმომცველი კითხვა.

მოსწავლეები, სავარაუდოდ, შეეხებიან წესების არარსებობის პრობლემას. იმისდა მიხედვით, თუ რა გადაწყვეტილება მიიღეს თამაშის დროს, შესაძლოა, მათ უკვე სცადეს ასეთი წესების შემუშავება.

მოსწავლეებმა ასევე შეიძლება შემოგვთავაზონ რამდენიმე მიდგომა: წესები მოითხოვს ხელისუფლებას, ან მცირე მასშტაბიან საზოგადოებაში ეფექტურია შედარებით არაფორმალური წესების არსებობა. მათ შესაძლოა უკვე განიხილეს, ან დაფიქრდნენ მაინც, თევზის მარაგის, როგორც კერძო და საზოგადოებრივი საკუთრების საკითხზე. მასწავლებელი ჩაინიშნავს მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ ამგვარ მოსაზრებებს, რომელთა დაკავშირება შესაძლებელი იქნება მასალა მოსწავლეებისთვის 5.2–თან.

მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს გაკვეთილის ამოცანას.

გაკვეთილის დასაწყისში გამართული განხილვის დროს საუბარი იყო ისეთ საკითხებზე, რომლებიც გაკვეთილის ძირითადი ამოცანისთვის კონტექსტის შექმნას ემსახურებოდა. მასწავლებელი ხსნის, რომ მათევეზეთა საზოგადოება ასეთი სერიოზული პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა, რადგან მათ არ ჰქონდათ წესების ნათლად ჩამოყალიბებული სისტემა, რომელიც განსაზღვრავდა მათ მოქმედებას და ქცევას და, სავარაუდოდ, მათ ურთიერთობას.

შესაძლოა მოსწავლეთა მიერ თევზჭერის თამაშში მიღებული გამოცდილების განზოგადება:

- ადამიანთა საზოგადოება კონფლიქტის გარეშე არ არსებობს.
- ადამიანთა ნებისმიერი საზოგადოება, მის წევრებს შორის ურთიერთობის გარეშე, განწირულია.
- წესების ინსტიტუციური ჩარჩოს გარეშე ვერც ერთი საზოგადოება ვერ შეძლებს მშვიდობიანი გზით განხორციელოს მის წევრთა შორის ურთიერთობა და მოაგვაროს მათ შორის წამოჭრილი კონფლიქტი.

- ამ წესების განხორციელება შესაძლებელია, თუ მათ კანონის ფორმას მივცემთ, თუმცა არსებობს მათი აღსრულების ალტერნატიული გზებიც.

მოსწავლეებს უკვე შეუძლიათ განიხილონ, რომელი წესები იქნება ყველაზე ეფექტური მეთევზეთა საზოგადოებისთვის. ისინი კვლავ უბრუნდებიან საკუთარ როლს, როგორც მეთევზეთა საზოგადოების წევრები, მაგრამ ამჟამად, მათი ამოცანა განსხვავებულია. ისინი კანონშემოქმედთა როლში გვევლინებიან. მოსწავლეები ქმნიან ჯგუფებს და აყალიბებენ წესებს, ჯგუფების მიერ შექმნილ წესებს ერთმანეთს ადარებენ და მსჯელობენ მათზე და, საბოლოოდ, ბოლო გაკვეთილზე გამართულ კონფერენციაზე ატარებენ კენჭისყრას, რათა მიიღონ წესების ის სისტემა, რომელიც მათი საერთო ხედვით, ყველაზე ეფექტური იქნება მეთევზეთა საზოგადოებისთვის.

გადაწყვეტილების მიღების განრიგი

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.1.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ ეს თამაში არის პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღების პროცესის მოდელი – იგი განსაკუთრებულია, ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში საქმე ეხება ძირითადი წესების შემუშავებას, და არა უკვე ჩამოყალიბებულ ჩარჩოებში წარმოებულ პროცესს.

თამაში გრძელდება მე-4 გაკვეთილამდე, მე-4 გაკვეთილზე, მოსწავლეები გამოდიან თამაშიდან და აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას. მასალა მოსწავლეებისთვის 5.1-ში აღწერილია განრიგი და მოცემულია ინფორმაცია იმის თაობაზე, თუ რატომ არის თამაშის მეთოდი გამოყენებული სწავლების მოცემულ ეტაპზე. თამაშის დროს, ისევე როგორც რეალურ ცხოვრებაში, გადაწყვეტილება იმასთან დაკავშირებით, თუ რომელი სტრუქტურაა ეფექტური მოცემული საზოგადოებისთვის უფრო პრაქტიკის საკითხია, ვიდრე აკადემიური სწავლების. მოსწავლეებმა უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.2, რომელიც მოსწავლეებს უქმნის წარმოდგენას საკითხთან დაკავშირებულ მნიშვნელოვან ელემენტებზე. იმ შემთხვევაში, თუ მოსწავლეები, გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე გამართული ბრენინგ-სესიის დროს, შეეხენ ისეთ საკითხებს, რომელიც უკავშირდება მასალაში მოწოდებულ ინფორმაციას, მასწავლებელმა ამის თაობაზე კომენტარი უნდა გააკეთოს.

როგორც კი მოსწავლეები მზად იქნებიან ამისთვის, იწყებენ ჯგუფების შექმნას.

2. მოსწავლეები მუშაობენ პროექტზე (გაკვეთილი 1 და 2)

მოსწავლეები ადგენენ ოთხ-ექვსკაციან ჯგუფებს. რიგრიგობით, თითოეულ მეთევზეთა ნავის ეკიპაჟის წარმომადგენელს საკუთარი სახელი და გვარი შეყავს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე განთავსებულ სიაში. ყოველ ეკიპაჟს ერთი წარმომადგენელი მაინც უნდა ჰყავდეს ყველა ჯგუფში. მასწავლებელი მათ უხსნის, რომ ეს მნიშვნელოვანია, რათა გათვალისწინებულ იქნეს თითოეული ეკიპაჟის განსხვავებული გამოცდილება და ხედვა. მასწავლებელი ჩაინიშნავს ჯგუფების წევრთა მონაცემებს.

ჯგუფის წევრები ინაწილებენ ფუნქციებს: 1-2 პრეზენტატორი, 1-2 საქმეთა მწარმოებელი, ჯგუფის მენეჯერი (თავმჯდომარე), მასალების მენეჯერი – დროის აღმრიცხველი, მონიტორინგზე პასუხისმგებელი პირი. ჯგუფები განთავსდებიან მათთვის განკუთვნილ მაგიდებზე, რომლებიც ერთმანეთისგან, შეძლებისდაგვარად, მოშორებულია. მასალებზე პასუხისმგებელი პირი აგროვებს მასალას საკუთარი ჯგუფისთვის.

მოსწავლეები ჯგუფებში მუშაობენ პირველი გაკვეთილის დარჩენილი დროისა და მეორე გაკვეთილის სრული პერიოდის განმავლობაში.

ისინი თავად გეგმავენ საკუთარ სამუშაოსაც და ჯგუფის წევრებს შორის გადასანაწილებელ სამინო დავალებასაც.

გაკვეთილი 2: აღწერა

მოსწავლეები ერთმანეთს უზიარებენ საკუთარ არჩევანს

მეორე გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი სთხოვს თითოეულ ჯგუფს თავიანთი არჩევანი გააცნოს დანარჩენ მოსწავლეებს – იერარქია თუ თანამშრომლობის ქსელი – თუ რაღაც შუალედური? კერძო თუ საზოგადოებრივი საკუთრების უფლება თევზის მარაგზე? თუ ორ ან მეტ ჯგუფს ერთნაირი არჩევანი აღმოაჩნდა, მასწავლებელი მათ სთავაზობს, ერთმანეთს გაუზიარონ საკუთარი შედეგები გაკვეთილის განმავლობაში. აზრთა ასეთი გაცვლა–გამოცვლა მოსწავლეებს კონფერენციის გამართვისას გამოადგებათ, რადგან ეს მათ მისცემს შესაძლებლობას გაერთიანდნენ კონფერენციის მსვლელობისას.

ჯგუფებს, რომლებიც დამოუკიდებლად არჩევენ მუშაობის გაგრძელებას, ამის საშუალება ეძლევათ.

წინასწარი შეთანხმება პროცედურულ წესებზე

მას შემდეგ, რაც მასწავლებელი დაასრულებს მოკლე განცხადების გაკეთებას, მეორე გაკვეთილის დასაწყის ეტაპზე იგი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.4 და სთხოვს ჯგუფებს, გაეცნონ პროექტს და გადაწყვიტონ, მისაღებია თუ არა იგი მათი ჯგუფისთვის. გაკვეთილის ბოლოს ჯგუფებს მოეთხოვებათ, კენჭი უყარონ პროექტს. იმ შემთხვევაში, თუ ადგილი ექნება აზრთა სხვადასხვაობას, ამასთან დაკავშირებული საკითხები განხილულ უნდა იქნეს გაკვეთილის განმავლობაში.

ჯგუფები ემზადებიან პრეზენტაციისთვის

მასალაზე პასუხისმგებელი პირი გაკვეთილის განმავლობაში აგროვებს მასალას პრეზენტაციისთვის.

მასწავლებელი არ ერევა მათ საქმიანობაში, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შეატყვო, რომ ჯგუფი დროში ვერ ეტევა. ერთადერთი, რასაც იგი ახსენებს მოსწავლეებს, არის ის, რომ მოსწავლეები თავად არიან პასუხისმგებელი მასზედ, რომ პრეზენტაციის მასალები მზად ჰქონდეთ მესამე გაკვეთილის დასაწყისისთვის, რაც შეიძლება გამოსწორდეს ჯგუფის წევრებს შორის საშინაო დავალების სახით სამუშაოს გადანაწილებით.

მასწავლებელი სთხოვს საქმის მწარმოებლებს, მოამზადონ საკუთარი ჯგუფის მიერ შემუშავებული პროექტის საბოლოო დოკუმენტი, წერილობითი ან ნაბეჭდი ფორმით – რომელსაც შესაძლოა ჯგუფის წევრებმა საკუთარი ხელმოწერები დაურთონ (იხ. პროცედურები, მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4).

გაკვეთილი 3

რომელი წესები მოქმედებს ჩვენს სასარგებლოდ?

მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ თავიანთ გადაწყვეტილებებს და მსჯელობენ მათზე

<p>მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.</p> <p>ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომუშავება/განვითარებას.</p> <p>სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.</p> <p>მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული მეთოდები წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.</p> <p>მოწოდებული მასალა ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.</p> <p>დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.</p>							
კომპეტენციების დაუფლება	<p>ანალიტიკური აზროვნება: შედარება კრიტერიუმებზე დაყრდნობით.</p> <p>მსჯელობა: კრიტერიუმებისა და მიზნების შერჩევა.</p> <p>დამოკიდებულება და ღირებულებები: ურთიერთაღიარება.</p>						
სწავლის მიზანი	ეფექტურობა, ძალაუფლების კონტროლი, წესების აღსრულება, განხორციელებადობა, სამართლიანობა.						
მოსწავლეთა ამოცანა	<p>მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ და მსჯელობენ საკუთარ პროექტებზე.</p> <p>საშინაო დავალება: მოსწავლეები გადაწყვეტილებას იღებენ კონფერენციის ჩარჩოებსა და კონფერენციის გამართვის წესების პროექტზე.</p>						
მასალა და რესურსები	<p>მასალა მოსწავლეებისთვის 5.3, 5.4,</p> <p>ფლიპჩარტები (ან მათი შემცვლელი დაფები).</p>						
მეთოდი	<p>პრეზენტაციები.</p> <p>დისკუსიები.</p>						
დროის ბიუჯეტი	<table border="1"> <tr> <td>1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები.</td> <td>20 წთ.</td> </tr> <tr> <td>2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ პროექტებს.</td> <td>15 წთ.</td> </tr> <tr> <td>3. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი ამოცანა საშინაო დავალების სახით.</td> <td>5 წთ.</td> </tr> </table>	1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები.	20 წთ.	2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ პროექტებს.	15 წთ.	3. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი ამოცანა საშინაო დავალების სახით.	5 წთ.
1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები.	20 წთ.						
2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ პროექტებს.	15 წთ.						
3. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი ამოცანა საშინაო დავალების სახით.	5 წთ.						

<p>ინფორმაცია</p> <p>მასწავლებელს ადვილად შეუძლია განსაზღვროს რა გზას აირჩევენ მოსწავლეები, მაგრამ როგორ განვითარდება მოვლენები ამის შემდეგ, წინასწარ განჭვრეტას არ ექვემდებარება. ეს ეტაპი მასწავლებლისთვისაც ისეთივე ახალია, როგორც მოსწავლეებისთვის. მათ უწევთ გამკლავება ისეთ რთულ საკითხებთან, რომელზეც როგორც ისტორიულად, ასევე არსებული პოლიტიკური სისტემების შედარების თვალსაზრისით, განსხვავებული პასუხები არსებობს. საზოგადოების წევრები ისეთი გზების ძიებაში არიან, რომლებიც მათთვის ყველაზე ეფექტური იქნება. ისინი შეიძლება შეთანხმდნენ საერთო მიზანზე, მაგრამ ამ მიზნის მისაღწევ გზებსა და საშუალებებზე შეთანხმება გაცილებით რთულია.</p> <p>წინამდებარე გაკვეთილი წარმოადგენს წვრთნას დემოკრატიულ პოლიტიკურ კულტურაში ინტეგრირებისათვის.</p> <p>მასწავლებელმა უნდა გაამხნევოს მოსწავლეები, რათა მათ ერთმანეთს შეადარონ და მსჯელობა გამართონ მათ მიერ შემუშავებული პროექტების როგორც ანალიტიკურ, ასევე პრაქტიკულ მახასიათებლებზე, რაშიც მონაწილეობა თავადაც უნდა მიიღოს. მოსწავლეებმა უნდა</p>

გათვითცნობიერონ, რომ გარკვეული ინსტიტუციური სტრუქტურისადმი უპირატესობის მინიჭება ხშირად განპირობებულია გამოცდილებით და ღირებულებებით. ეს ის საკითხებია, რომლებიც არ ექვემდებარება არც განხილვას და არც განსჯას. მოსწავლეები უნდა გავამხნეოთ, რომ თავისუფლად გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები, ურთიერთადიარების პრინციპის გათვალისწინებით. ის, დაამტკიცებს თუ არა საზოგადოება მათ მიერ შემოთავაზებულ პროექტს, უკვე სხვა საკითხია.

გაკვეთილის აღწერა

1. მოსწავლეებს საჯაროდ გამოაქვთ თავიანთი გადაწყვეტილებები

ჯგუფები თავიანთ პროექტებს წარადგენენ რიგრიგობით. ყველა მოსწავლე იყენებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.3, რაც საშუალებას აძლევს მათ, ერთმანეთს შეადარონ საკუთარი და სხვა ჯგუფის მიერ შემუშავებული პროექტები.

პრეზენტაციის მსვლელობა: ჯგუფები, რომელთაც ერთნაირი არჩევანი აქვთ გაკეთებული, ერთმანეთის მიმდევრობით წარადგენენ პროექტებს, რადგან ეს ამარტივებს მათ შედარებას. ამ შემთხვევაში სწრაფად იკვეთება ორი ძირითადი ალტერნატივა.

2. მოსწავლეები ერთმანეთს ადარებენ ჯგუფების მიერ მომზადებულ პროექტებს

მასალა მოსწავლეებისთვის 5.3 იძლევა შედარების კრიტერიუმებს. ქვემოთ მოცემულია რამდენიმე შესაძლო კომბინაცია – მაგრამ მოსწავლეთა შემოქმედებითა უნარმა შეიძლება განსხვავებული შედეგებიც მოგვცეს!

ა. საფუძვლები

	მოდელი 1	მოდელი 2	მოდელი 3	მოდელი 4
მმართველობის მოდელი	ხელისუფლება	ხელისუფლება	თანამშრომლობის ქსელი	შერეული მოდელი
საკუთრების ფორმა	საზოგადოებრივი საკუთრება	კერძო საკუთრება	საზოგადოებრივი საკუთრება	კერძო საკუთრება
ტენდენცია/პერსპექტივა	ცენტრალიზებული დაგეგმილი ეკონომიკა ან „მწვანეების დიქტატურა“	კონკურენტული ბაზარი (კაპიტალიზმი) + „ძლიერი სახელმწიფო“ (დასავლური მოდელი)	კანტონალური მოდელი, ავტონომიური თანამშრომლობა	ნახევრად ავტონომიური თანამშრომლობა; წესები, ნაშთის სახით დარჩენილი თევზის კოოპერატივისთვის გადაცემის შესახებ

ბ. წესები

არ არსებობს წესების დადგენილი სისტემა, რომელიც მხოლოდ ერთ მოდელს ესადაგება. განსხვავებული კომბინაციებია შესაძლებელი. ზოგიერთი მნიშვნელოვანი საკითხი მოცემულია მასალაში მოსწავლეებისთვის 5.3:

- მიზანი ნათლად იქნა განსაზღვრული?
- ვინ ფლობს გადაწყვეტილების მიღების ძალაუფლებას?
- გათვალისწინებულ იქნა წესის აღსრულების საშუალებები?
- გათვალისწინებულ იქნა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებისაგან თავდაცვის მექანიზმი?
- ...

3. მოსწავლეები განიხილავენ პროექტებს

განხილვის დროს მოსწავლეები სხვადასხვა მოდელს საკუთარ კრიტერიუმებს უსადაგებენ. ისინი, სავარაუდოდ, უპირატესობას მიანიჭებენ იმ მოდელს, რომელიც თავიანთ შემუშავებულ მოდელთან უფრო ახლოს არის. ასე რომ, მიზეზები, რომლებიც მათ არჩევანს უდევს საფუძვლად კამათის საგანი გახდება. თუმცა არსებობს რამდენიმე კრიტერიუმი, რომელთა მიხედვითაც შეიძლება განხილულ იქნეს ნებისმიერი მოდელი. თუ განხილვისას, მოსწავლეები ამ კრიტერიუმებს არ შეეხებიან, ამას მასწავლებელი აკეთებს:

- მდგრადი განვითარების მიზნები: მოსწავლეების მიერ შექმნილი მოდელი დაეხმარება მეთევზეებს მიაღწიონ მდგრადი განვითარების მიზნებს? (იხ. მასალა მოსწავლეებისთვის 4.1).
- განხორციელებადობა: არის წესების სისტემა მარტივი გასაგებად და პრაქტიკაში გამოსაყენებლად?
- სამართლიანობა: წესები სამართლიანია?
- დემოკრატია და ადამიანის უფლებები: აკმაყოფილებს წესები დემოკრატიისა და ადამიანის უფლებათა სტანდარტებს?
- კანონიერება: ძალიან სასურველია ერთსულოვანი შეთანხმება წესების სისტემაზე. შეუძლიათ საზოგადოების წევრებს შეთანხმდნენ წესების ერთ სისტემაზე?

4. საშინაო დავალება: მოსწავლეები აკეთებან არჩევანს

მასწავლებელი გაკვეთილის დამთავრებამდე რამდენიმე წუთით ადრე განხილვას დასრულებულად აცხადებს. იგი თამაშის მენეჯერის ფუნქციას ასრულებს და უხსნის მოსწავლეებს, რომ მოცემული თავის ბოლო გაკვეთილზე, საზოგადოების წევრები თავს მოიყრიან კონფერენციაზე, რათა დაამტკიცონ წესების სისტემა.

მოსწავლეებს კონფერენციისთვის მოსამზადებლად ორი ამოცანის შესრულება ევალებათ:

ამოცანა # 1: პროექტის შერჩევა

დეტალური განხილვისთვის დრო აღარ რჩება, ასე რომ, მოსწავლეებს შინ, მომავალ გაკვეთილამდე, ევალებათ მიიღონ გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილება მიღებული უნდა იქნეს, ამიტომ ისინი მზად უნდა იყვნენ კომპრომისზე წასასვლელად. სისტემა, რომელიც მათ მიერ განსაზღვრულ რამდენიმე კრიტერიუმს მაინც აკმაყოფილებს უკეთესია, ვიდრე სისტემა, რომელიც არც ერთ მათ კრიტერიუმს არ ესადაგება.

მათ შეუძლიათ ჩამოაყალიბონ რამდენიმე ძირითადი კრიტერიუმი და არჩევანი მათ მიხედვით გააკეთონ.

მოსწავლეებმა უნდა მოამზადონ მოკლე განცხადებები, რომლითაც მიმართავენ საზოგადოების სხვა წევრებს, რათა დაარწმუნონ ისინი, ხმა მისცენ და დაამტკიცონ მათ მიერ შერჩეული სისტემა.

ამოცანა # 2: კონფერენციის ჩატარებისთვის საჭირო პროცედურული წესების მიღება ან მათი მოდიფიცირება

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის:

არა მარტო საზოგადოება, არამედ ისეთი მნიშვნელოვანი შეხვედრაც, როგორც კონფერენცია, მოითხოვს წესების სისტემას. საზოგადოების წევრები უნდა შეთანხმდნენ ამ წესებზე, ვიდრე კონფერენციას შეუდგებოდნენ. მსგავსი წინასწარი შეთანხმების გარეშე, შესაძლებელია, წამოიჭრას სირთულეები, იმ შემთხვევაში, თუ წევრები არ ფლობენ შეთანხმებულ ინფორმაციას იმის თაობაზე, თუ როგორ წარიმართოს კენჭისყრა და როგორ იქნეს დათვლილი მათი ხმები.

მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4 გვთავაზობს კონფერენციის გამართვისთვის საჭირო პროცედურათა პროექტს. დღის წესრიგის სათავეში სწორედ მისი დამტკიცება დგას, რადგან დამტკიცებისთანავე მოხდება მისი გამოყენება. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებს წინასწარ უნდა ჰქონდეთ ჩამოყალიბებული საკუთარი მოსაზრება იმასთან დაკავშირებით, მიიღებენ პროექტს არსებული ფორმით თუ მის შეცვლას მოითხოვენ.

გაკვეთილი 4

კონფერენცია

საზოგადოების წევრები თანხმდებიან წესებზე

მატრიცაში მოცემულია ინფორმაცია, რომელიც მასწავლებელს გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი ჩატარებისთვის სჭირდება.

ემსახურება უშუალოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში გათვალისწინებული კომპეტენციების გამომწვევა/განვითარებას.

სწავლის მიზანს წარმოადგენს ორიენტირება იმაზე, რაც მოსწავლეებმა იციან და ესმით.

მოსწავლეებისთვის დასახული ამოცანა (ამოცანები) და გამოყენებული **მეთოდები** წარმოადგენს სწავლების პროცესის ძირითად ბირთვს.

მოწოდებული **მასალა** ხელს უწყობს გაკვეთილისთვის მზადებას.

დროის ბიუჯეტით სარგებლობა მასწავლებელს საშუალებას აძლევს ეფექტურად განახორციელოს დროის მენეჯმენტი.

კომპეტენციების დაუფლება	გადაწყვეტილების მიღება.
სწავლის მიზანი	კომპრომისი, კონსენსუსის ფარგლები.
მოსწავლეთა ამოცანა	მოსწავლეები ცდილობენ მიიღონ ერთსულოვანი გადაწყვეტილება. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას.
მასალა და რესურსები	მასალა მოსწავლეებისთვის 5.4–5.6.
მეთოდი	კენჭისყრა. მასწავლებლის ლექცია და დისკუსია.
დროის ბიუჯეტი	1. მოსწავლეები მართავენ კონფერენციას. 20 წთ. 2. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას. 20 წთ.

ინფორმაცია

მოსწავლეებისათვის კონფერენცია, რომელზეც მათ კონსტიტუციის დამტკიცება ეკისრებათ და სადაც სახელმწიფოს დამაარსებლების როლში გამოდიან, წარმოადგენს წვრთნას დემოკრატიულ საზოგადოებაში მონაწილეობისთვის. მოსწავლეები ასრულებენ კონსტიტუციის კანონმდებელთა ფუნქციას. კონფერენციის გამართვისთვის საჭიროა წესების სისტემა, რომელსაც მოსწავლეები კონფერენციის დაწყებამდე ამტკიცებენ. მას შემდეგ, რაც შეთანხმდებიან პროცედურების სისტემაზე, მოსწავლეები იღებენ სრულ პასუხისმგებლობას კონფერენციის ჩატარებაზე, მათ შორის, მის თავმჯდომარეობაზე.

პრაქტიკული სწავლა ყოველთვის მოითხოვს შეჯამებას. მოსწავლეები პრაქტიკის საფუძველზე ცოდნას იღებენ მხოლოდ მაშინ, როცა აცნობიერებენ, თუ რას აკეთებენ, ან რა გააკეთეს. რაში მდგომარეობს მისი მნიშვნელობა? შემაჯამებელი ეტაპი საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს ჩაწვდნენ ათვისებული ცოდნის არსს. მოსწავლეები ხვდებიან, თუ რისი განზოგადება შესაძლებელია. სწავლის პროცესის ამ თანმიმდევრობით, ისინი სწავლობენ რაში სჭირდება საზოგადოებას ინსტიტუციური სისტემა და რა პრობლემები და რისკ-ფაქტორები უნდა იქნეს გათვალისწინებული, როდესაც ხდება ხელისუფლებისთვის ძალაუფლების გადაცემა.

ამ თავში მასწავლებლებს ვთავაზობთ, მოსწავლეებს წაუკითხონ მოკლე ლექცია, რომელსაც ასევე შემაჯამებელი ხასიათი ექნება. მოსწავლეები ამის შემდეგ მართავენ დისკუსიას და ავსებენ კითხვარს.

გაკვეთილის აღწერა

ადგილების დაკავება

მოსწავლეები გაკვეთილის ორივე ნაწილის განმავლობაში – კონფერენციის გამართვისას და შემაჯამებელ ეტაპზე – სხედან წრეზე, მერხების გარეშე, ან თავიანთ მერხებთან საკლასო ოთახის გარშემო. თავმჯდომარე უზის მასწავლებლის მაგიდას, დაფასთან ან ფლოპარტთან ახლოს.

1. მოსწავლეები მართავენ კონფერენციას

მოსწავლეები მართავენ კონფერენციას, იმ წესების თანახმად, რომელზეც ისინი კონფერენციამდე შეთანხმდნენ. მასწავლებელი მათ თვალყურს ადევნებს. მასწავლებელი არ ერევა მათ საქმიანობაში, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მოსწავლეები ძალიან სერიოზულ პრობლემას არ წააწყდებიან (მაგალითად, კამათს არ გამართავენ იმის თაობაზე, თუ როგორ გამოიყენონ დადგენილი წესები), რის ალბათობაც საკმაოდ დაბალია.

მასწავლებელი აკვირდება, თუ როგორ ასრულებენ მოსწავლეები საკუთარ ფუნქციებს. იგი ცდილობს, დაგეგმილი ლექცია მიუსადაგოს მოსწავლეთა მიერ ამ ეტაპზე მიღებულ გამოცდილებას.

2. მოსწავლეები აჯამებენ საკუთარ გამოცდილებას

მასწავლებელი ლექციის სახით აჯამებს მე-4 და მე-5 თავებს

მასწავლებელი ლექციის დაწყებამდე მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.5. ლექციის დროს მასწავლებელი მიმოიხილავს, როგორ განვითარდა მოვლენები ორი თამაშის დროს, თევზჭერის თამაშისა და გადაწყვეტილების მიღებაზე თამაშის დროს. მოსწავლეებმა გაითამაშეს ისტორიული პროცესი, თუ როგორ ყალიბდებოდა ადამიანთა ჯგუფი საზოგადოებად, წესების ინსტიტუციური სტრუქტურის შექმნის საფუძველზე. იმის მიხედვით, თუ რა არჩევანი გააკეთეს მოსწავლეებმა გამართულ კონფერენციაზე, მეთევზეთა საზოგადოებას ან ჩამოყალიბებული სახელმწიფო აქვს, თავისი გამართული კონსტიტუციით, განსაზღვრული საკანონმდებლო და სამართალდამცავი ძალაუფლებით აღჭურვილი სტრუქტურით, ან მათი მომავალი დამოკიდებულია თამანშრომლობის ქსელზე, რომელზეც მოსწავლეებმა არჩევანი, სავარაუდოდ, იმის გამო შეაჩერეს, რომ თავიდან აერიდებინათ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების პრობლემა. მასწავლებელი ლექციას თამაშების შედეგებს უსადაგებს. გარდა ამისა, მოსწავლეები შეეცადნენ, მეთევზეთა საზოგადოებაში მოესპოთ მუდმივი კონფლიქტის წყარო, მდგრადი განვითარების მიზნების მისაღწევად საჭირო სტრატეგიის შემუშავებით.

ეს, არსებითად, მოდერნიზაციის პროცესია. თამაში სოციალური და ისტორიული რეალობის მნიშვნელოვან ელემენტებს შეიცავს, მაგრამ, ამავდროულად, განსხვავდება კიდევ მისგან (იხ. დასკვნა).

მოსწავლეები მსჯელობენ ლექციაზე განხილულ საკითხებზე

ასეთი ლექციები მოსწავლეების აზროვნებას ასაზრდოებს. თამაშის შესახებ მათ ყველაფერი იციან და ესმით. მათთვის ახალი და მნიშვნელოვანია იმის გაგება, თუ თამაშის დროს მიღებული გამოცდილებიდან რისი განზოგადება და, შესაბამისად, სხვა სიტუაციაში და შემთხვევაში გამოყენება შეიძლება.

მოსწავლეებს შეუძლიათ დასვან კითხვები იმის თაობაზე, რისი გაგებაც სურთ, გააკეთონ კომენტარი – რას ეთანხმებიან და რას – არა.

მოსწავლეებმა შეიძლება წამოჭრან მათთვის საინტერესო საკითხები. ეს როგორც მასწავლებელს, ასევე მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს დაგეგმონ შემდეგი გაკვეთილები ერთად. რაზე გაამახვილონ

ყურადღება სხვა თავებში? რა შეიძლება შევუსაბამოთ სასწავლო პროგრამის მოთხოვნებს? რა დრო გვაქვს ხელთ? აინტერესებთ მოსწავლეებს კვლევითი ამოცანები?

შესაძლოა მოსწავლეებმა გამოთქვან სურვილი თევზჭერის თამაშის გაგრძელების, რამდენიმე რაუნდის გათამაშების თაობაზე, რათა სცადონ და შეამოწმონ, რა შედეგს მიიღებენ იმ ცოდნისა და გამოცდილების გამოყენებით, რასაც ისინი ამ ეტაპზე ფლობენ.

მოსწავლეები გამოხატავენ საკუთარ რეაქციასა და თვალსაზრისს

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს მასალას მოსწავლეებისთვის 5.6. ეს არის კითხვარი, რომელიც ეხმარება მოსწავლეებს შეაჯამონ სწავლის პროცესი. მათ მიერ გაცემული პასუხები მნიშვნელოვან ინფორმაციას შეიცავს მასწავლებლისთვის, რადგან მათზე დაყრდნობით მასწავლებელი იღებს გადაწყვეტილებას, როგორ გააუმჯობესოს და წარმართოს მუშაობა მოსწავლეებთან შემდგომ ეტაპზე. თუ მოსწავლეებს აქვთ პორტფოლიო, შევსებული კითხვარები მოთავსდება მათ პორტფოლიოში.

თუ მასწავლებელს სურს წაიკითხოს შევსებული კითხვარები, შეიძლება ზოგიერთმა მოსწავლემ ამჯობინოს კითხვარის ანონიმურად შევსება.